

Binnen de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken hebben de onderstaande fracties de behoefte vragen en opmerkingen voor te leggen aan de Minister van Buitenlandse Zaken over het Verslag van de Raad Buitenlandse Zaken van 23 januari 2023 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 2602) en de Geannoteerde agenda voor de Raad Buitenlandse Zaken van 20 februari 2023 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 2605).

De voorzitter van de commissie,
Rudmer Heerema

De adjunct-griffier van de commissie,
Blom

Inhoudsopgave

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

- Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie
- Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie
- Vragen en opmerkingen van de leden van de PVV-fractie
- Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie
- Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie
- Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdA- en GroenLinks-fractie
- Vragen en opmerkingen van de leden van de ChristenUnie-fractie
- Vragen en opmerkingen van de leden van de DENK-fractie
- Vragen en opmerkingen van het lid van de BBB-fractie

II Antwoord / Reactie van de Minister

III Volledige agenda

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Raad Buitenlandse Zaken (RBZ) van 20 februari 2023. Zij hebben hierover nog de volgende vragen en opmerkingen.

Rusland

De leden van de VVD-fractie maken zich zorgen om de voortdurende Russische agressie tegen Oekraïne, zeker nu Rusland een voorjaarsoffensief lijkt te hebben ingezet. Het is essentieel dat Nederland, met een brede coalitie van landen, Oekraïne blijft steunen. Deze leden zijn dan ook verheugd met de toegezegde tanks om Oekraïne verder te steunen. Op dit moment vraagt Oekraïne om langeafstandsraketten en gevechtsvliegtuigen. Deze leden zijn van mening dat Nederland bereid moet zijn om F16's te leveren, mits in een brede coalitie van andere NAVO-landen. Deelt de Minister deze mening?

President Zelensky heeft afgelopen week in Brussel opnieuw duidelijk gemaakt dat Oekraïne zo snel mogelijk lid wil worden van de Europese Unie. De leden van de VVD-fractie zijn van mening dat Oekraïne geen lid kan worden van de Europese Unie (EU) zolang het land nog in oorlog is en niet aan de voorwaarden voor toetreding voldoet. Deelt de Minister deze mening? Is de Minister bereid dit ook uit te dragen (eventueel met gelijkgezinde landen) om op deze manier aan verwachtingenmanagement te doen?

De leden van de VVD-fractie maken zich zorgen om de ontwijking van sancties richting Rusland die nog steeds op grote schaal plaatsvinden. Is de Minister bereid zich hier bij de Raad nogmaals over uit te spreken? Op dit moment speelt ook de discussie om de leden van de Wagner Group op de EU terrorismelijst te plaatsen. Hierover is ook een motie aangenomen bij het debat over de EU-top (Kamerstuk 21 501-20, nr. 1908). Kan de Minister de stand van zaken rondom deze discussie met de Kamer delen? Is hij ook bereid zich bij deze Raad in te zetten voor het zo snel mogelijk op de terrorismelijst zetten van de Wagner Group?

De leden van de VVD-fractie hebben ook vernomen dat de Moldavische president zorgen heeft geuit over een mogelijke Russische aanval op haar land. Kan de Minister de huidige stand van zaken omtrent deze ontwikkeling toelichten? Zijn er concrete aanwijzingen die duiden op een

verbreding van de Russische agressie richting andere landen en hulpvragen vanuit die landen?

Afghanistan

De leden van de VVD-fractie zijn bezorgd om de ernstige economische, financiële en humanitaire crisis in Afghanistan. Verbetering lijkt in de komende maanden onwaarschijnlijk en de Taliban legt de (vrouwelijke) bevolking steeds strengere regels op. Nederland is ook direct gebaat bij een stabiel Afghanistan, om het voorkomen van een broeinest voor terrorisme en het voorkomen van grote migratiestromen richting Europa. Het is daarom van groot belang dat Nederland zich internationaal expliciet blijft inzetten tegen erkenning van de Taliban als regering. Is de Minister bereid dit punt te maken tijdens de Raad Buitenlandse Zaken?

De leden van de VVD-fractie steunen de inzet van de Minister als het gaat om het met klem veroordelen van de beslissing om meisjes en vrouwen te verbieden te studeren of voor non-gouvernementele organisaties (ngo's) te werken. De Taliban moet zo scherp mogelijk veroordeeld worden. Wil de Minister zich hier in EU-verband voor inzetten? Daarnaast vragen deze leden zich af wat er op dit moment (Europa-breed) gedaan wordt om grote migratiestromen vanuit Afghanistan richting Europa te voorkomen.

Iran

De leden van de VVD-fractie delen de mening dat de intensiteit van de protesten in Iran lijkt te zijn afgenomen, maar maken zich onverminderd zorgen om de ernstige mensenrechtenschendingen die nog steeds plaatsvinden. Deze leden zijn van mening dat de leden van het Iraanse Islamitische Revolutionaire Gardekorps zo snel mogelijk op de EU-terroristenlijst moet komen. Deelt de Minister deze mening en is hij bereid zich hiervoor in te zetten? Deze leden lezen dat dat er nieuwe, gerichte sancties worden voorbereid. Zij vragen de Minister zich in te zetten voor zo breed en gericht mogelijke sancties. Kan de Minister ook reflecteren op de (Europese) voortgang op sanctiehandhaving voor sancties richting Iran?

Tot slot willen de VVD-fractieleden vragen naar de voortgang van de bescherming van de Iraanse diaspora in Nederland. Deze leden zijn van mening dat het volstrekt onacceptabel is dat Teheran in staat is in Nederland te intimideren. De Minister heeft eerder toegezegd te werken aan het voorkomen hiervan. Kan de Minister toelichten wat de voortgang hiervan is?

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de geagendeerde stukken en hebben daar nog enkele vragen over.

China

De leden van de D66-fractie zijn ontstemd over het bericht dat de Gouverneur van de Chinese provincie Oost-Turkestan van plan is een bezoek te brengen aan Brussel. In de provincie waar deze gouverneur verantwoordelijk voor is, wordt genocide gepleegd op de Oeigoerse bevolking. Wat deze leden betreft is deze Chinese functionaris niet welkom in de Europese Unie. Wat is het doel van het bezoek van de Gouverneur? Is de Minister bereid te pleiten bij de Hoge Vertegenwoordiger dat deze gesprekken geen doorgang vinden? Indien deze gesprekken toch doorgang vinden, kan de Minister dan oproepen tot de vrijlating van

alle willekeurig gedetineerden? Is de Minister bereid te onderzoeken of deze persoon in aanmerking komt voor Europese Magnitsky listing?

Oekraïne

De leden van de D66-fractie hebben enkele vragen over de misdaad van agressie in relatie tot Oekraïne. Hoe staat het met de reactie van het ministerie op de aangehouden motie-Sjoerdsma (21 501-02, nr. 2588)? Daarnaast lezen deze leden dat het International Centre for the Prosecution of the Crime of Aggression wordt opgericht in Den Haag. Het is essentieel dat bij deze grootschalige oorlog de internationale capaciteit om gerechtigheid mogelijk te maken wordt opgeschaald. Een aantal vragen over dit centrum: Wat is de verhouding tussen de initiatieven die worden ontplooid in het «International Centre for the Prosecution of the Crime of Aggression (IPCA) en het Internationaal Strafhof (ICC)? Is Nederland aangehaakt bij de gesprekken over het IPCA? In het verlengde van gerechtigheid hebben deze leden een vraag over de recente forensische onderzoeksmissie van de Koninklijke Marechaussee in Oekraïne. Een pioniersmissie die wat deze leden betreft als voorbeeld kan dienen voor een structurele forensische capaciteit bij het Internationaal Strafhof. Kan de Minister in de Raad bepleiten dat Europese lidstaten permanent forensische capaciteit aanbieden bij het Internationaal Strafhof, die niet alleen voor Oekraïne kan worden ingezet maar ook voor andere conflicten?

Afghanistan

De leden van de D66-fractie maken zich grote zorgen over de wegzakende aandacht voor de Afghaanse bevolking, en daarbij met name voor de vrouwen en kinderen die alle rechten tot participatie in de samenleving wordt ontzegd. Kan de Minister een update geven over het talibanbeleid dat ngo's geen vrouwen meer aan het werk mogen hebben en de reactie vanuit het maatschappelijk middenveld hierop? Klopt het dat vrouwenrechtenactivisten moeite hebben het land te verlaten? Is de Minister bereid door het vuur te gaan voor de veiligheid van deze vrouwen? De Minister schetst de relatie met de taliban als een dilemma, deze leden vragen wat het Nederlandse standpunt is nu de taliban vrouwen heeft verboden bij ngo's te werken.

De leden van de D66-fractie benadrukken dat erkenning van de taliban geen optie is, maar dat pragmatisch contact en afspraken een randvoorwaarde zijn om iets voor de Afghaanse bevolking te kunnen betekenen. Kan de Minister ingaan op de contacten met de taliban? Zo ja, wordt daar progressie geboekt?

De leden van de D66-fractie willen daarnaast aandacht vragen voor vrouwelijke journalisten in de Afghaanse media. Deze vrouwen worden vaak slachtoffer van intimidatie en geweld, wat vaak leidt tot zelfcensuur. Wat wordt er vanuit de Europese Unie gedaan om de vrijheid van media en persveiligheid te verbeteren in Afghanistan? Op welke manier worden organisaties verantwoordelijk voor onafhankelijke informatievoorziening gesteund? Is het kabinet bereid te overleggen met het Duitse Ministerie van Buitenlandse Zaken, dat volgens berichtgeving 40 radiostations ondersteunt, om te kijken of Nederland vergelijkbare projecten kan starten? Kan de Minister daarnaast pleiten om persvrijheid en onafhankelijke journalistiek in Afghanistan op te laten nemen in de Raadsconclusies? Tot slot op dit punt vragen deze leden zich af of noodfondsen voor humanitaire hulp aan Afghanistan daadwerkelijk geoormerkt zijn voor Afghanistan of dat er kans is dat donaties worden gebruikt in andere noodsituaties.

Iran

De leden van de D66-fractie willen ook aandacht vragen voor de situatie van de Iraanse bevolking. Kan de Minister een update geven van de situatie op de grond, de voortgaande protesten en de onterechte arrestaties en executies die plaatsvinden? Is de Minister bereid de Revolutionaire Garde op de Europese Magnitsky lijst te zetten als plaatsing op terreurlijst onmogelijk blijft? Hoe vordert de uitvoering van motie Sjoerdsma (21 501-02, nr. 2587) om illegitieme Iraanse functionarissen en spionnen gelieerd aan de Revolutionaire Garde of het Iraanse regime Nederland uit te zetten?

Vragen en opmerkingen van de leden van de PVV-fractie

De leden van de PVV-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de Raad Buitenlandse Zaken van 20 februari 2023. Zij hebben hierover nog de volgende vragen.

Israël

Twee kinderen van zes en acht jaar oud kwamen vrijdag om het leven in Israël, bij een terreuraanslag gepleegd door een laffe Palestijnse terrorist, die met zijn auto bewust op de jongens en andere slachtoffers inreed bij een bushalte. De leden van de PVV-fractie willen in dit schriftelijk overleg eerst even stilstaan bij deze vreselijke terreurdaad. Het bewijst maar weer dat de Israël- en Jodenhaat bij veel Palestijnen diep zit, heel diep. En dat de tweestatenoplossing daardoor een utopie is, én blijft.

Daarom vinden de leden van de PVV-fractie het ook zo wanstaltig dat de Minister en zijn EU-collega's de Palestijnse Autoriteit blijven paaien. Zelfs met een lunch zoals onlangs, en het vooruitzicht op een EU-associatieakkoord. In het verslag van de vorige Raad werd er weer aan gerefereerd. Stop met het paaien van de Palestijnse Autoriteit, is de boodschap van deze leden! Ook is de vraag gerechtvaardigd of het juridisch wel in de haak is om een akkoord te sluiten met een autoriteit die terroristen smartengeld betaalt onder het mom van een «pay to slay» programma. Deze leden ontvangen hierop graag een antwoord van de Minister.

Ook willen de leden van de PVV-fractie de Minister vragen tijdens de volgende Raad stil te staan bij de slachtoffers van deze zieke terreurdaad die zich in Jeruzalem afspeelde. Is hij bereid dat te doen?

Oekraïne: sancties

De leden van de PVV-fractie constateren dat er weer gepraat gaat worden over een nieuw sanctiepakket voor Rusland. Het tiende alweer! Blijkbaar hebben de vorige negen pakketten niet – of niet voldoende – gewerkt. Dat vertellen de cijfers ook. In plaats van een flinke krimp wordt voor Rusland weer economische groei voorspeld. Dit jaar nog een mager plusje, maar voor 2024 verwacht het Internationaal Monetair Fonds (IMF) een serieuze groei van 2,4%.

De sancties werken dus niet. Economisch niet, militair niet, en politiek niet. Die conclusie kan na een jaar wel getrokken worden. Waarom blijft Nederland deze tactiek dan toch volgen? Op basis waarvan zou het Kremlin wakker moeten liggen van toekomstige sanctiepakketten als de handel met India en China als een tierelier draait?

Nordstream

De leden van de PVV-fractie constateren dat er vorige week druk werd gespeculeerd over de sabotage van de Nordstream gaspijpleidingen. De Verenigde Staten (VS) zaten erachter, berichtte een Amerikaanse journalist. Onzin, beweerden anderen weer, die dat verhaal lekschoten. Hoe dan ook vinden deze leden dat het tijd wordt dat er een keer echt duidelijkheid over komt. Het ontbreken van overtuigend bewijs en eenduidige onderzoeksconclusies voedt de wildste theorieën. Verwacht de Minister dat er nog duidelijkheid komt over de dader? Zo ja, op welke termijn? Kan de Minister zijn collega's uit Denemarken, Zweden en Duitsland vragen om een update?

Afghanistan

De leden van de PVV-fractie hebben de volgende vragen over Afghanistan. Waar vrouwen in een Burka worden gehesen, worden de vrouwenrechten tot op het bot uitgekleeft. In het geval Afghanistan kon men de huidige ontwikkelingen al van mijlenver zien aankomen. Toch lezen deze leden dat het kabinet nog zoekende is, op welke wijze de Taliban te veroordelen en maatregelen te nemen. Nietszeggende teksten vullen de wederom de agenda. Zo zal de Raad zich «buigen over de huidige ontwikkelingen» en zet het kabinet in op «een gezamenlijke veroordeling van de Taliban-besluiten.» En dan, vragen deze leden zich af. En dan? Die veroordelingen veranderen niks aan de huidige situatie. Kom daarom eens met daden, zo vragen deze leden. Is de hulpkraan bijvoorbeeld al dichtgedraaid? Zo nee, waarom niet? In meerdere regeringsbrieven werd het al dan niet respecteren van vrouwenrechten namelijk gekoppeld aan het uitkeren van hulpgeld. Deze leden ontvangen graag een reactie.

Iran

De leden van de PVV-fractie zien dat het kabinet zich nog steeds – volledig terecht – inzet om de Iraanse Revolutionaire Garde op de EU-terrorismlijst te krijgen. Tegelijkertijd blijft het kabinet helaas schermen met mogelijke juridische bezwaren. Over de haalbaarheid gaat de juridische dienst van de Raad nu een advies uitbrengen, zo lezen deze leden. Kan dit advies, als het is uitgebracht, zo spoedig mogelijk met een reactie naar de Kamer gestuurd worden? Zo nee, waarom niet? Opvallend in deze kwestie is het optreden van EU-buitenlandchef Borrell. Het advies moet nog uitkomen, maar hij roeptoeterde al dat de Iraanse Revolutionaire Garde niet op de lijst gezet kan worden! Wie is Borrell om dat te bepalen, en ongewenst invloed uit te oefenen? Heeft hij zich bemoeid met het onderzoek van de eigen juridische dienst, en/of heeft hij eerder dan de rest al inzage gekregen in het advies?

China

Tot slot willen de leden van de PVV-fractie kort ingaan op het laatste nieuws. Er is veel discussie geweest over de onlangs neergehaalde Chinese spionageballon in de Verenigde Staten. Ook over andere objecten in het luchtruim boven Noord-Amerika staan de kranten vol. Het met ballonnen spioneren zou zich vaker voordoen, stellen sommige analisten, ook boven Europa. Wellicht zelfs in ons luchtruim! Kan de Minister daar op reflecteren?

Zijn er de afgelopen jaren ook spionageballonnen gesignaleerd boven Nederland? Heeft Nederland de capaciteit om objecten in de stratosfeer, zoals spionageballonnen, te detecteren? De leden van de PVV-fractie ontvangen op die vragen graag een antwoord.

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de Raad Buitenlandse Zaken van 20 februari 2023. Deze leden hebben hierover en over een aantal andere onderwerpen nog een aantal vragen en opmerkingen.

Aardbeving Turkije en Noord-Syrië

De leden van de CDA-fractie hebben veel respect voor de Nederlandse hulpverleners en medici die hulp hebben geboden aan de slachtoffers van de aardbeving in Turkije en Noord-Syrië. De reddingsoperatie loopt ten einde. Er moet nu overgeschakeld worden naar het bieden van lange termijn steun, zoals het bieden van onderdak, voedsel en psychosociale zorg. Deze leden vragen of hier op Europees niveau over wordt gesproken, onder andere tijdens de Raad Buitenlandse Zaken. Deze leden vragen de Minister of hij tijdens de RBZ speciale aandacht kan vragen voor de financiering van een effectief systeem waarmee families kunnen worden opgespoord en verenigd, het bieden van psychosociale steun voor kinderen en onbelemmerde humanitaire toegang tot de getroffen gebieden in Noord-Syrië. De Europese Unie moet wat deze leden betreft binnen de Verenigde Naties (VN) gezamenlijk optrekken om de Bab al-Hawa grensovergang langer open te houden en een staakt-het-vuren in Syrië bepleiten, zodat noodzakelijke humanitaire hulp geboden kan worden. Kan de Minister zich hiervoor inspannen, zo vragen deze leden.

Oekraïne

De leden van de CDA-fractie zien in de geannoteerde agenda niks staan over het instellen van een nieuw sanctiepakket. Wordt hier wel over gesproken, zo vragen deze leden. Daarnaast zijn deze leden benieuwd naar de werking van het prijsplafond voor Russische ruwe olie. Het prijsplafond voor ruwe olie van 60 dollar per vat ligt op dit moment hoger dan de huidige marktprijs voor Russische olie. Het plafond heeft op deze manier geen effect. Deelt de Minister deze constatering, zo vragen deze leden, en wat wordt hiermee gedaan?

De leden van de CDA-fractie constateren dat dit weekend staatshoofden, premiers en Ministers samenkomen voor de jaarlijkse veiligheidsconferentie in München. Het hoofdthema is de oorlog in Oekraïne. Zal Nederland hier ook aan deelnemen en wat wordt de Nederlandse insteek, zo vragen deze leden.

De leden van de CDA-fractie willen tevens hun waardering uitspreken voor het werk dat het Defensiepersoneel levert aan de oostgrens van het NAVO-grondgebied. Twee Nederlandse F-35's hebben onlangs vanuit Polen een eerste onderschepping uitgevoerd. Dit toont aan dat onze inzet binnen de NAVO van grote waarde is.

Moldavië

De leden van de CDA-fractie lezen dat er een lunchsessie plaatsvindt met de Moldavische Minister van Buitenlandse Zaken. De Moldavische president Maia Sandu heeft Rusland er onlangs van beschuldigd een staatsgreep te beramen om te voorkomen dat haar land lid gaat worden van de Europese Unie. Ook zou Moskou volgens haar Moldavië willen gebruiken voor de strijd tegen Oekraïne. Dit baart deze leden grote zorgen. Hoe beoordeelt de Minister deze berichtgeving, zo vragen deze

leden. En hoe kunnen de Europese Unie en Nederland Moldavië beter helpen om de Russische dreiging te verminderen?

Nagorno-Karabach

De leden van de CDA-fractie danken de Minister voor het beantwoorden van de schriftelijke vragen over de situatie in Nagorno-Karabach en zijn inzet op dit dossier.

De leden van de CDA-fractie constateren dat Armenië er min of meer alleen voor staat. De historische bondgenoot Rusland is niet meer in staat of bereid om Armenië en Nagorno-Karabach te beschermen tegen escalatie vanuit Azerbeidzjan. Armeniërs richten zich meer en meer op het Westen voor steun. Deze leden zijn benieuwd welke verdere mogelijkheden er in Europees verband zijn om Armenië te ondersteunen.

Klimaat-en Energiediplomatie

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het feit dat het kabinet klimaatdiplomatie een kernelement van het EU buitenland- en veiligheidsbeleid wil maken. Deze leden zijn benieuwd naar het krachtenveld binnen de Europese Unie. Tevens zijn deze leden benieuwd naar de voortgang omtrent de opzet van een Europese *loss and damage* faciliteit en wat de Nederlandse inzet op dit thema is.

Spionageactiviteiten China

De Verenigde Staten hebben de afgelopen dagen drie onbekende objecten uit de lucht geschoten. Het vermoeden bestaat dat deze door China voor spionage doeleinden werden ingezet. Na het neerhalen van de Chinese ballon is het Amerikaanse radarsysteem gevoeliger afgesteld, waardoor meer onbemande objecten worden waargenomen. In hoeverre wordt er binnen de Europese Unie aandacht besteed aan mogelijke Chinese spionage activiteiten boven het EU-luchtruim?

Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Raad Buitenlandse Zaken op 20 februari 2023. Zij hebben daarover de volgende vragen.

Oekraïne

De leden van de SP-fractie lezen dat de Minister in zijn brief over het Europese Vredesfonds (EPF) schrijft: «Uitgebreide waarborgen en monitoringsmechanismen kunnen niet alle risico's volledig afdekken.» Deze leden missen hier een inschatting van die risico's, bijvoorbeeld op een schaal van één tot tien. Ook hebben deze leden nog steeds zorgen over de transparantie en verantwoording van dit fonds. Dat er Buitenlandse Zaken- of andere Nederlandse ambtenaren worden gedetacheerd, laat de structurele institutionele gebreken onverlet. Is de Minister het eens dat het moet gaan om structurele transparantie? Is de Minister bereid de jaarverslagen openbaar te maken, zoals de Rekenkamer adviseert? Deze leden zien overigens niet wat de meerwaarde is van het EPF, als lidstaten hier geld in storten om het vervolgens weer te kunnen declareren.

De leden van de SP-fractie vragen inzake wapenleveranties om meer aandacht voor de escalatierisico's. Daarnaast maken deze leden zich zorgen over de schijnbare afwezigheid van een diplomatiek traject. In de

conclusies van de Europese Raad wordt melding gemaakt van een top over de vredesformule van president Zelensky. Hoe staat het hiermee?

Welke maatregelen zitten er in het tiende sanctiepakket, zo vragen de leden van de SP-fractie?

Afghanistan

De leden van de SP-fractie constateren dat Afghanistan humanitair en economisch op een dieptepunt is beland. Vooral de situatie van meisjes en vrouwen is dramatisch en wordt eerder slechter dan beter. Wat vindt de Minister van de suggestie van de plaatsvervangend Secretaris van de VN Amina Mohammed om een top in de regio te organiseren over de rol van vrouwen in de Islam? Deze leden pleiten ervoor om contacten met het Afghaanse volk te blijven zoeken, economisch, cultureel en politiek: doorbreek het isolement. Over de overbrengingen van rechthebbende Afghanen verwachten deze leden nog nadere informatie, graag een update van de laatste stand.

Klimaat- en energiediplomatie

De leden van de SP-fractie stellen dat het sinds de oorlog bij klimaat- en energiediplomatie vaak meer over onze leveringszekerheid en ontvlechten van strategische afhankelijkheden gaat. Waar het gaat om levering van gas door andere landen dan Rusland is het essentieel dat Nederland niet zijn vermogen vermindert om zich kritisch uit te laten over die landen. Is de Minister het daarmee eens? Hierbij kan gedacht worden aan Qatar, maar ook bijvoorbeeld Azerbeidzjan of Israël. Deze leden zijn benieuwd hoe de motie Mulder/Ceder (Kamerstuk 32 735, nr. 358) over de mensenrechtendialoog tijdens en na het Wereldkampioenschap voetbal (WK) is uitgevoerd.

Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdA-fractie en GroenLinks-fractie

De leden van de PvdA-fractie en GroenLinks-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Raad Buitenlandse Zaken van 20 februari. Zij hebben hier nog enige vragen en opmerkingen bij.

Aardbeving Turkije en Noord-Syrië

De leden van de PvdA-fractie en GroenLinks-fractie hebben de afgelopen week de verschrikkelijke berichten over de aardbeving in Turkije en Syrië tot zich genomen en maken zich zorgen om de situatie aldaar. De nodige hulpverlening die ook vanuit Nederland op gang is gekomen is hard nodig om mensen te redden, en nu steeds meer om noodhulp te bieden en in eerste levensbehoeften te voorzien. Wat kan er in Europees verband gedaan worden om meer noodhulp te leveren aan de getroffen gebieden? Behalve de acute hulp, gericht op slachtoffers onder het puin vandaan halen, is er ook behoefte aan opvang, gezondheidszorg en het adresseren van de psychosociale gevolgen van deze ramp. Gaat Nederland (in Europees verband) ook bijdragen aan deze secundaire noden die meer een langetermijnstrategie vergen?

Over de situatie in Syrië is minder bekend. De PvdA-fractie en GroenLinks-fractie maken zich zorgen over de manier waarop het regime van president Assad de verschrikkelijke humanitaire situatie zou kunnen misbruiken. Zijn er inmiddels mogelijkheden voor hulpverleners om Noord-Syrië te bereiken? Is de Minister bereid om zich in te zetten om

humanitaire toegang voor de VN mogelijk te maken door erop aan te dringen meer grensovergangen te openen? Is de Minister bereid om, in navolging van zijn Duitse ambtsgenoot, alle betrokken partijen op te roepen om humanitaire toegang tot Syrië te verlenen? Veel mensen in Nederland hebben familieleden in het getroffen gebied. Is de Minister bereid om zich, in navolging van de regelingen die in België en Duitsland zijn getroffen, in te zetten voor een versoepeling van de visumregels zodat familie of vrienden uit het getroffen gebied tijdelijk ondergebracht kunnen worden in Nederland? Is er nu extra bemanning van de consulaten in Turkije?

Oekraïne

De leden van de PvdA-fractie en GroenLinks-fractie steunen de inzet op het gebied van solidariteit met Oekraïne wat betreft wapenleveranties, financiële en humanitaire steun en toekomstige berechttingen. In het bijzonder verwelkomen zij de oprichting van het International Centre for the Prosecution of the Crime of Aggression (IPCA). Hoe verlopen de gesprekken met Oekraïne over de ratificatie van het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof? De Kamer heeft de motie-Piri c.s. over onderzoeken wat de opties zijn om de Wagner Group alsnog op de EU-lijst met terroristische organisaties te plaatsen (Kamerstuk 21 501-20, nr. 1908) aangenomen. Is de Minister bereid om alle mogelijkheden hiertoe te onderzoeken en er steun voor te vergaren bij zijn Europese collega's?

Afghanistan

De leden van de PvdA-fractie en GroenLinks-fractie lezen met zorg over de laatste ontwikkelingen in Afghanistan, met name over de recente besluiten om vrouwen te verbieden om te studeren aan universiteiten en te werken voor non-gouvernementele organisaties (ngo's). Wel zijn er berichten over een universiteit die online onderwijsprogramma's heeft opgezet waar inmiddels al 6000 vrouwen in Afghanistan aan meedoen waardoor zij hun opleiding (gedeeltelijk) kunnen voortzetten. Is de Minister bereid om op zoek te gaan naar manieren om deze vorm van onderwijs voor vrouwen te ondersteunen? Op dit moment zijn er voornamelijk problemen met de elektriciteit en internetconnectie van online studenten. Wil de Minister onderzoeken hoe in Europees verband bijgedragen kan worden aan het versterken van deze infrastructuur?

Iran

De leden van de PvdA-fractie en GroenLinks-fractie lezen dat de Raad nogmaals de hevige onderdrukking van demonstranten in Iran heeft geagendeerd. Deze leden steunen de inzet van het kabinet om het Iraanse Islamitische Revolutionaire Gardekorps (IRGC) op de EU-terrorismlijst te plaatsen. Deze leden horen graag van de Minister of en hoe hij zich ook gaat inzetten om Iraanse Parlementariërs die vragen om strengere straffen voor gevangen demonstranten toe te voegen aan de Europese sanctielijst, waar in de aangenomen motie-Van der Lee/Piri (Kamerstuk 21 501-20, nr. 1882) toe wordt opgeroepen. Zo nee, op welke andere manier heeft hij navolging gegeven aan de motie?

Moldavië

De leden van de PvdA-fractie en GroenLinks-fractie lezen dat een informele lunchsessie gepland staat met de vicepremier en Minister van Buitenlandse Zaken en Europese Integratie van Moldavië Nicu Popescu. Deze leden maken zich zorgen over de invloed die Rusland uitoefent over het land door middel van campagnes die door het Kremlin worden

ondersteund. Op welke manier kunnen de EU-lidstaten Moldavië ondersteunen in het hoofd bieden aan de hybride invloed die het Kremlin uitoefent? Is de Minister bereid zich (in Europees verband) in te zetten om Moldavië te ondersteunen om een eerlijke verkiezingsperiode tegemoet te gaan?

Palestina/Israël

De leden van de PvdA-fractie en GroenLinks-fractie maken zich zorgen om de ontwikkelingen in Palestijnse gebieden, waar de Israëlische regering is overgegaan tot annexatie die met veel geweld en doden gepaard gaat. Deze leden vinden dat hier de nodige aandacht aan besteed dient te worden aangezien de huidige diplomatieke inspanningen niet voldoende blijken om het bouwen van nederzettingen een halt toe te roepen. Op 13 februari zijn er weer negen nederzettingen gebouwd op onteigend Palestijns land, dit is wat deze leden betreft ontoelaatbaar. Is de Minister bereid in Europees verband op te roepen zich collectief uit te spreken tegen deze misstanden? Verder worden op dit moment door Nederland gefinancierde «verzoeningsprojecten» belemmerd doordat Palestijnen onder de 22 jaar niet mogen deelnemen aan deze projecten. Is de Minister het eens dat juist de jonge generatie baat heeft bij dit soort «verzoeningsprojecten»? Wat gaat de Minister doen om deze belemmering aan te kaarten bij zijn ambtsgeenoot in Israël?

Vragen en opmerkingen van de leden van de ChristenUnie-fractie

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de aanstaande Raad Buitenlandse Zaken en van het verslag van de afgelopen Raad. Zij hebben daarbij een aantal vragen en opmerkingen.

Aardbeving Turkije en Noord-Syrië

Allereerst zouden de leden van de ChristenUnie-fractie aandacht willen vragen voor de hulpverlening na de aardbeving in Syrië en Turkije. Is de Minister bekend met berichten dat hulpverleners in sommige gebieden in Turkije hun hulp moeten staken, omdat het er te onrustig en daardoor te onveilig is? In hoeverre hebben hulpverleners uit Europa/Europese lidstaten hier mee te maken en kan de Raad dit in de contacten met Turkije aan de orde stellen?

Nagorno-Karabach

Het verbaast de leden van de ChristenUnie-fractie in het verslag te lezen dat er geen reactie is gekomen op de Nederlandse inzet om tot een gezamenlijke oproep te komen aan de Azerbeidzjaanse autoriteiten om de vrije en veilige doorgang door de Laçın-corridor te verzekeren. Kunnen deze leden daaruit concluderen dat dit onderwerp geen belangstelling heeft van andere lidstaten, ook niet van Frankrijk? Kan de Minister nader toelichten hoe hij zijn inzet vormgegeven heeft en is hij bereid dit opnieuw aan de orde te stellen, aangezien de blokkade aanhoudt en de humanitaire situatie blijft verslechteren?

Is de Minister het met de leden van de ChristenUnie-fractie eens dat de blokkade een poging is een etnische zuivering te bewerkstelligen? Zo nee, waarom niet? Ziet de Minister ook de analogie met de situatie eind jaren '90 waarin Servië probeerde de Albanese bevolking van Kosovo te verdrijven? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat moet er volgens de Minister gebeuren om dit proces te stoppen? Hoe voert de Minister de motie-Ceder/Agnes Mulder uit die de regering heeft verzocht te onderzoeken hoe

in Europees verband de druk op Azerbeidzjan opgevoerd kan worden om de blokkade te beëindigen en hierbij gelijkgezinde lidstaten te betrekken (Kamerstuk 21 501-02, nr. 2586)?

Verwacht de Minister overigens dat tijdens deze Raad inderdaad besloten wordt tot de instelling van de EU Mission in Armenia (EUMA)?

Oekraïne

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben kennisgenomen van de IMF-cijfers over de verwachte groei van de Russische economie die waarschijnlijk hoger zal uitvallen dan die in de Eurozone. Deze leden zouden de Minister willen vragen welke sanctiemogelijkheden nog niet ingezet worden die het effect op de Russische economie kunnen vergroten.

Iran

Ten aanzien van de plaatsing van de Iraanse Islamitische Revolutionaire Gardekorps (IRGC) op de EU-terrorismelijst en de kennelijke juridische onmogelijkheid daarvan, vragen de leden van de ChristenUnie-fractie of de Iraanse Islamitische Revolutionaire Garde niet op dezelfde gronden op deze lijst geplaatst kan worden als de gronden waarop de Koerdische Arbeiderspartij (PKK) indertijd op de terreurlijst is geplaatst. Kan de Minister het eventuele verschil of juist de overeenkomsten in deze situaties toelichten?

Ethiopië

Tot slot vragen de leden van de ChristenUnie-fractie om aandacht voor de situatie in Ethiopië waar volgens verschillende berichten in de plaats Sheshemene mogelijk tientallen Ethiopisch Orthodoxe gelovigen zijn doodgeschoten door veiligheidstroepen, toen zij wilden voorkomen dat hun kerkgebouw werd overgenomen door een op etnische basis afgesplitste groep. Klopt het dat de regering een groot aantal geestelijken heeft opgepakt? Hoe duidt de Minister deze ontwikkeling? Kan de Raad de Ethiopische regering ertoe oproepen geen geweld te gebruiken tegen ongewapende kerkgangers?

Vragen en opmerkingen van de leden van de DENK-fractie

De leden van de DENK-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Raad Buitenlandse Zaken van 20 februari 2023 en van het verslag van de Raad Buitenlandse Zaken van 23 januari 2023. Zij hebben daarover de volgende vragen.

Iran

De leden van de DENK-fractie ondersteunen de lijn van het kabinet volledig bij het veroordelen van de executies in Iran alsmede het ontbieden van de Iraanse ambassadeur in Den Haag. In de geannoteerde agenda lezen deze leden terug dat het kabinet zich blijft inspannen voor het verder opvoeren van de druk op Iran, waaronder met nieuwe gerichte sancties. Deze leden vragen of de Minister een nadere toelichting kan geven over wat er specifiek bedoeld wordt met het opvoeren van de druk op Iran. Hoe wordt dit bewerkstelligd?

In dit kader zijn de leden van de DENK-fractie benieuwd naar de invulling van de onderzoekscommissie van de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties om de vermeende mensenrechtenschendingen in Iran te onderzoeken in verband met de protesten die op 16 september 2022

begonnen. Nederland heeft gestemd vóór het instellen van deze onafhankelijke internationale onderzoeksmis­sie met het volgende mandaat: grondig en onafhankelijk onderzoek doen naar vermeende mensenrechtenschendingen in Iran in verband met de protesten die op 16 september 2022 begonnen, met betrekking tot vrouwen en kinderen; om de feiten en omstandigheden rond de vermeende overtredingen vast te stellen; om bewijsmateriaal van dergelijke schendingen te verzamelen, te consolideren en te analyseren en bewijsmateriaal te bewaren, ook met het oog op samenwerking in gerechtelijke procedures; en om samen te werken met alle relevante belanghebbenden, waaronder de regering van de Islamitische Republiek Iran, het Bureau van de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de mensenrechten, de speciale rapporteur voor de situatie van de mensenrechten in de Islamitische Republiek Iran, relevante entiteiten van de Verenigde Naties, mensenrechtenorganisaties en het maatschappelijk middenveld. Kan de Minister uiteenzetten wat de mogelijke consequenties kunnen zijn voor Iran naar aanleiding van het onderzoek van de Verenigde Naties?

Nagorno-Karabach

De leden van de DENK-fractie lezen dat het kabinet aangeeft dat er tijdens de RBZ van 23 januari 2023 een aantal lidstaten, waaronder Nederland, zorgen uitten over de humanitaire situatie in Nagorno-Karabach. Sinds 12 december 2022 wordt de Laçın-corrridor geblokkeerd door zelfverklaarde Azerbeidzjaanse eco-demonstranten. In lijn met de motie van het lid Van der Graaf c.s. (Kamerstuk 21 501-20, nr. 1880) heeft het kabinet zich ingezet om binnen de EU te komen tot een gezamenlijke oproep aan de Azerbeidzjaanse autoriteiten om de vrije en veilige doorgang door de Laçın-corrridor te verzekeren, conform het trilaterale akkoord van 2020. De fractie van DENK heeft deze oproep gesteund. Gedurende de besprekingen in Praag was het wegnemen van de zorgen en het garanderen van de rechten, veiligheid en religieuze en culturele vrijheden van etnische Armeniërs een hoofddoel van de besprekingen in Praag – en er werd aanzienlijke vooruitgang geboekt. Desalniettemin sloeg de stemming slechts een maand later drastisch om na een tussenkomst van de Russisch-Armeense oligarch Ruben Vardanyan. Moskou was actief betrokken bij Karabach en bemiddelde bij de staakt-het-vuren-overeenkomst die een einde maakte aan de oorlog van 2020, en de vredeshandhavers zijn daar sindsdien gestationeerd. Nu de Europese Unie ook actief betrokken is bij het vredesproces, heeft het Kremlin er echter direct belang bij om niet in de eigen achtertuin aan de zijlijn te staan.

De leden van de DENK-fractie stellen dat de internationale gemeenschap zich terecht meer gericht heeft op de effecten van de blokkade op de levering van voedsel en medicijnen, en dat er ongetwijfeld een humanitaire crisis gaande is. Wat echter minder duidelijk is, is de werkelijke ernst van de onmiddellijke situatie. Deze leden zijn dan ook benieuwd of er onderzoek is gedaan naar de constatering van de Azerbeidzjanen over de Russisch-Armeense oligarch Ruben Vardanyan, die volgens hen de corridor gesloten houdt.

Oekraïne

De leden van de DENK-fractie hebben met genoegen kunnen lezen dat de Raad op 2 februari jl. opnieuw heeft ingestemd met een verhoging van de financiële steun voor wapenleveranties aan Oekraïne met 500 miljoen euro. In totaal is daarmee 3,6 miljard euro beschikbaar voor militaire steun aan Oekraïne. Deze leden vragen of de Minister een nadere toelichting kan geven over waar deze gelden precies vandaan worden

gehaald binnen de Defensie- alsmede Buitenlandse Zaken-begroting. Zijn deze gelden afkomstig van de ministeries zelf of komen zij uit een andere begroting en zo ja, welke begroting?

Vragen en opmerkingen van het lid van de BBB-fractie

Het lid van de BBB-fractie heeft kennisgenomen van de brief van de Minister betreffende de geannoteerde agenda van de Raad Buitenlandse Zaken. Dit lid heeft hier nog een aantal vragen over.

Aardbeving Turkije en Noord-Syrië

Het lid van de BBB-fractie constateert dat tijdens de Raad Buitenlandse Zaken meerdere onderwerpen in internationaal overleg worden behandeld. Echter vindt dit lid het jammer dat er niet formeel gesproken wordt over de ramp in Turkije en Syrië. Dit is een ramp van ongekende grootte, die een gebied ter grootte van Amsterdam naar Parijs en weer naar Dortmund treft. De vraag is of de Minister hier wel aandacht aan wil besteden. Zo zou dit lid graag willen weten of en hoe de internationale gemeenschap aan zet is bij de opbouw van het rampgebied en welke vorm deze hulp zal aannemen.

Nagorno-Karabach

Op dit moment wordt humanitaire hulp aan Nagorno-Karabach bemoeilijkt door Azerbeidzjan, zo stel het lid van de BBB-fractie. Deze hulp wordt vooral tegengehouden omdat de autoriteiten geen toestemming willen geven over de Laçın-corridor. Dit lid vraagt de Minister erop aan te dringen dat er in de Raad gezamenlijk een oproep wordt gedaan aan Azerbeidzjan om de blokkade van de Laçın-corridor op te heffen.

Oekraïne

Het lid van de BBB-fractie leest ook dat het kabinet de druk wil verhogen op Rusland. Volgens het kabinet zijn hiervoor meerdere maatregelen belangrijk. Nu is het zo dat deze maatregelen altijd een beetje vaag zijn. De ene dag kunnen er geen tanks gestuurd worden, en de dag erop opeens wel. Kan de Minister er bij de Raad op aandringen dat standpunten duidelijk moeten zijn en dat dit helder aan burgers gecommuniceerd wordt?

Sancties

Er zal op de Raad gesproken worden over een nieuw sanctiepakket tegen Rusland, zo constateert het lid van de BBB-fractie. Echter is er onduidelijkheid over sancties op het gebied van diamanten. Antwerpen is de diamanthoofdstad van Europa, waar de Russen jaarlijks € 1,8 miljard aan diamanten verhandelen. Dit lid vindt het niet uit te leggen dat eten en energie voor normale mensen duurder wordt, terwijl diamanthandelaren en oligarchen binnenlopen. Dit lid wijst de Minister op de aangenomen motie-Van der Plas (Kamerstuk 21 501-20, nr. 1891). De vraag is dan ook om er in de Raad op aan te dringen om sancties op deze diamanthandel te leggen.

Afghanistan

Verder leest het lid van de BBB-fractie dat het kabinet van mening is dat de veiligheidssituatie in Afghanistan en de stabiliteit van de regio hoog op Europese agenda moet staan. Daarbij stelt de Minister dat er aange-

drongen moet worden op de rechten van vrouwen in Afghanistan. Welke concrete acties en plannen heeft de Minister hiervoor?

II Antwoord/ Reactie van de Minister

III Volledige agenda

Verslag van de Raad Buitenlandse Zaken van 23 januari 2023 Brief regering d.d. 31-01-2023 Minister van Buitenlandse Zaken, W.B. Hoekstra – Verslag van de Raad Buitenlandse Zaken van 23 januari 2023 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 2602).

Geannoteerde agenda voor de Raad Buitenlandse Zaken van 20 februari 2023 Brief regering d.d. 10-02-2023 Minister van Buitenlandse Zaken, W.B. Hoekstra – Geannoteerde agenda voor de Raad Buitenlandse Zaken van 20 februari 2023 (Zaaknummer 2023Z02414)